

# Pontoppidans *Lykke-Per*

– og den stendhalske impuls

MIE VANGSHARDT

“Af og til kan *Lykke-Per* minde om Julien Sorel (Henri Beyle *Rouge et noir*). Typen er trods dens udprægede Danskhed af international Støbning, men efterhaanden som Pers Udvikling skrider frem, bliver han – som alle Pontoppidans Skikkelser – ægte dansk” (Hansen, afsnit IV).<sup>1</sup> Således stod der i en kronik i *Fyns Venstreblad*, som blev bragt mellem den 9. og 11. september 1924. Afsenderen var Hans Peter Erhard Hansen, der havde arbejdet som postekspedient, inden en nervelidelse lænkede ham til hjemmet, hvor han optog ny beskæftigelse som skribent og forfatter. Velbevandret i den franske litteratur (Stendhal, Marcel Proust og Romain Rolland) (Pontoppidan 2018) udkastede Hansen strøtanker om Pontoppidans store romanværker og det lettere selvmodsigende ved *Lykke-Per* (1898-1904), at den artikulerer en særegen dansk erfaring af europæisk og internationalt tilsnit. Hansen sendte efterfølgende artiklen til Pontoppidan, der kvitterede med et brev, der skulle blive det første i en intens og langvarig brevkorrespondance, der først fik afslutning med Pontoppidans død i 1943. Da Hansen nogle år inde i venskabet selv debuterede som skønlitterær forfatter med romanen *De Forulykkede* (1928), takkede Pontoppidan for sit eksemplar på følgende vis:

Hvordan Prof. Brix [Hans Brix] og de øvrige Kritikere ellers har bedømt Deres Bog, veed jeg intet om. Min Avislæsning strækker sig ikke ofte ud over de lokale Blade, og i dem har jeg hidtil intet fundet om den. Men jeg kan ikke tro andet, end at den må interessere mange og glæde andre end mig blandt de ‘*happy few*,’ som De har tilegnet den (Pontoppidan 1997 [1928], s. 195, min kursivering).

Der er ingenlunde tale om en tilfældig dedikation til en eksklusiv skare af ‘lykkelige’ læsere, men tværtimod om et udsagn, som genlyder hos en række markante skikkelser i den europæiske litteratur. Det er først og fremmest bemærkelsesværdigt, at Hansens tilegnelse er analog med den, vi finder i Stendhals anden store roman, *La Chartreuse de Parme* (1839, Klostret i Parma), hvor fortællingen klinger ud i udgangsreplikken: “TO THE HAPPY FEW” (Stendhal 2006, s. 427). Derudover optræder udtrykket i sammensætningen “the thousand happy few” (Byron, s. 497) i Lord Byrons *Don Juan* (1819), hvor det henviser til dem, der hører til i de mondæne kredse, mens “the happy few” (Goldsmith, s. 7) i Oliver Goldsmiths

1. Henri Beyle er bedre kendt under pseudonymet Stendhal.

roman *The Vicar of Wakefield* (1766) er dem, som læser hovedpersonen, præstens, tribut til ægttestanden. Endelig findes udtrykket i Shakespeares historiespil *Henry V* (ca. 1599), hvor der indgydes kampgejst med de velkendte ord "[w]e few, we happy few, we band of brothers" (Shakespeare, 4.3.60).

Med sin henvisning til Pontoppidan som tilhørende de 'happy few' og med sin påstand om iøjnefaldende ligheder mellem Peter Andreas Sidenius i *Lykke-Per* og Julien Sorel i *Le Rouge et le Noir* (1830, Rødt og Sort) etablerer Hansen en litterær forbindelse, som nærværende artikel vil forfølge og efterprøve. Jeg vil koncentrere mig om et fælles træk ved romanerne, der egner sig som udgangspunkt for en sammenligning af Pontoppidans og Stendhals romankunst, og som jeg allerede kort har strejft: lykkebegrebet. Karakteristisk for begge romaner er, at begrebet optræder med næsten ledemotivisk hyppighed til at etablere et hovedtema centreret omkring heltens ukuelige jagt på lykke i brydningstider: industrialiseringens gennembrud i 1800-tallets Danmark og kollisionen mellem gamle og nye tanker legemliggjort i restaurationen af Bourbon-monarkiet i Frankrig som følge af Napoleons nederlag ved Waterloo i 1815 og den senere Julirevolution i 1830.

Yderligere begrundelser til at godtgøre sammenstillingen er, at *Lykke-Per* og *Le Rouge et le Noir* udgør to fremtrædende eksempler på bildungsroman-genren. Samtidig er begge i overvejende grad blevet fortolket inden for den realistiske romantradition (Melberg 1994; Kofoed 1986; Auerbach 1965 [1946]). Ifølge Erich Auerbach lagde Stendhal med sin roman sågar selve grundstenen til den franske realisme. Gennem sammenligningen fremkommer imidlertid argumenter, som kan tjene til at genbesøge værkernes litteraturhistoriske tilhørsforhold.

## HISTORISK-SEMANTISKE OVERVEJELSER OVER LYKKEORDET HOS PONTOPPIDAN OG STENDHAL

I studiet af et begreb er det nødvendigt at bestemme både dets mening og dets betydning. I reglen bruger Pontoppidan i *Lykke-Per* ét ord for temaet, nemlig 'lykke.' Historisk optræder det danske lykkeord som udtryk for 1) "(en magt, der bestemmer) begivenheders ell. tildragelsers af menneskenes indgriben uafhængige udviklingsgang og de derved fremkaldte tilskikkelser; (en for menneskenes vilkaar raadende) skæbne" og 2) "noget behageligt, glædeligt, attraaværdigt, som er unddraget det enkelte menneskes (og i alm. overhovedet menneskers) magt ell. indflydelse" (ODS 1932). Den denotative betydning af 'lykke' indikerer således en form for prædestineret bestemmelse, som unddrager sig menneskets indflydelse og sætter det ganske uden evne til at handle efter egen fri vilje. Mens ordet på dansk mere entydigt påkalder skæbnetro, er begrebet på fransk mere facetteret.

I *Le Rouge et le Noir* anvendes fem forskellige ord for det samme tema: *bonheur*, *fortune*, *chance*, *succès* og *félicité*. Af de fem optræder *bonheur* ubetinget hyppigst og denoterer "[f]élicité, état heureux, prospérité [lyksalighed, lykkelig

tilstand, velstand]” (*Dictionnaire de l’Académie française* 1835). Dette indikerer en vis dynamik i begrebet, hvor lykke på den ene side er afhængig af ydre omstændigheder som økonomisk eller personlig succes, på den anden er uafhængig. En anden observation gælder det faktum, at *félicité* findes i grundbetydningen af *bonheur*. De er beslægtede på den måde, at *félicité* i betydningen “[b]éatitude, grand bonheur [salighed, stor lykke]” (ibid.) kan siges at dække den ene side af *bonheurs* betydningsindhold. På samme måde synes det andet aspekt af *bonheur* at kunne genfindes i *succès*, der betyder “[c]e qui arrive à quelqu’un de conforme ou de contraire au but qu’il se proposait dans une affaire [det, der hænder nogen i overensstemmelse med eller i modstrid med det mål, som vedkommende har sat sig for i en sag]” (ibid.). *Succès* skal forstås på en sådan måde, at det er et udfald af en bestemt handling forårsaget af ‘nogen’ og udsprunget af en vilje.

Andre af de franske betegnelser for lykke har imidlertid mere lighed med det danske lykkeord. Det gælder særligt *fortune*, som har rod i det latinske *fortuna* og betyder “[h]asard, chance [tilfældighed, held]” (ibid.). Ved at implicere en idé om lykke som betinget af kræfter, der transcenderer menneskets kunnen, minder *fortune* om det danske ‘lykke.’ Noget lignende gælder for *chance*, som denoterer “[s]orte de jeu de dés [en slags terningespil]” (ibid.), der kan udlægges som en mulighed for at opnå noget enten gunstigt eller ugunstigt. Dette indbyder imidlertid til at stille spørgsmål om hvad eller hvem, der bestemmer og former menneskets lod, eftersom det at lade sin lykke afgøre ved et terningekast ikke desto mindre indeholder et anstrøg af menneskelig handlekraft. I samme grænseland kunne *fortune* egentlig også siges at befinde sig, når det anvendes i den faste vending “faire fortune [at tjene sin formue]” (ibid.). Vendingen optræder flere gange gennem romanen og forstås som materiel velfærd, hvortil menneskelig agens er en nødvendig forudsætning.

Det er slående, at der er et fravær af menneskelig indblanding i de danske definitioner på lykke, endsige en forestilling om fremgang som forudsætning for lykke. Dette er væsentligt, fordi begge dannelsesromaners hovedpersoner kobler social opstigning sammen med lykke. Som det måske vil være læseren bekendt, handler det for Per i *Lykke-Per* om at realisere et kæmpemæssigt kanalprojekt, mens en opstigning til samfundets øverste trin gennem heroisk bedrift, sådan som Napoleon gjorde det, skal åbenbare lykken for Julien i *Le Rouge et le Noir*.

Med de definitoriske kendetegn ved lykkeordet på dansk og fransk skitseret, rettes opmærksomheden mod, hvordan lykke manifesterer sig i romanerne. Denne sammenlignende læsning fører nødvendigvis ikke til en tilbundsgående fortolkning af romanernes lykkebegreb, men peger til gengæld på en række interessante forbindelseslinjer, som kan inspirere til at læse Pontoppidan inden for en fransk tradition.<sup>2</sup>

2. I sidste nummer af *Pontoppidaniana* (nr. 4, 2025) argumenterede Bo Tao Michaëlis for at forstå Pontoppidans *Bonde-Idyl* i den naturalistiske tradition efter Émile Zola. Nærværende artikel bestyrker herved allerede antydede franske impulser i Pontoppidans forfatterskab.

## LÆNGSELSFULDE DRØMMERIER

Nu hengav han sig til stolte Drømme om at være et efterladt Barn af en eller anden omstrejfende Zigøjnertrup, en af disse vandrende Natmandsfamiljer [ ... ]. Regelmæssig endte han sin Drømmeflugt dybt inde i Eventyrets allerluftigste Riger. Han indbildte sig til sidst at være en Kongesøn, der, ligesom Helten i en Fortælling, han netop læste paa Skolen, var bleven bortført af omvandrende Folk og siden solgt og holdt i Fangenskab her i Præstegaarden. Og saa fuldstændig indlevede han sig i denne Forestilling, at han undertiden syntes at kunne erindre Ting og Begivenheder fra en saadan i lykkelige Omgivelser henlevet Barndom. (Pontoppidan 1905, bd. I, s. 22-23)

Dette er tekstens første beskrivelse af Pers lykkedrøm. Allerede fra den tidligste barndom er han i oprør mod sin baggrund i den midtjyske præstegård, hvor faderens asketiske og fromme livsførelse vækker en hang til drømmerier og eventyrfantasier. Derigennem sikrer Per sig en lykkelig erindring om en henlevet barndom som en tilfangetaget kongesøn. Fra første færd er spørgsmålet om lykke således associeret med en stærk følelse af at måtte afvige fra sit ophav og høre til et andet sted end der, man har hjemme. Som Per bedyrer kort efter, da han befinder sig ude på kælkebakken:

Og virkelig havde han heller aldrig saa stærkt som i dette Øjeblik følt, at han ikke hørte hjemme dernede i den halvmørke, beklumrede Stue, hvor Fader og Søskende nu sad og sang Salmer og bad bange Bønner midt i Vinternattens Eventyrpragt [ ... ]. Han følte sig tusinde Mile borte derfra, i en hel anden Himmelegn, i Pagt med Solen og Stjernerne og de sejlene Skyer. (Pontoppidan 1905, bd. I, s. 34)

Dette stærke nag mod barndomshjemmet skaber den længsel, som er Pers drivkraft til at drage til hovedstaden for at realisere sit kanalprojekt.

Dette har lighedstræk med den lykkeforestilling, Julien Sorel artikulerer i begyndelsen af *Le Rouge et le Noir*. Som søn af en fattig tømrer fordriver han tiden med at læse om sin helts bedrifter i *Le Mémorial de Sainte-Hélène* (1823, Erindringer fra Sankt Helena), der beretter om Napoleons eksil på øen i det sydlige Atlanterhav efter nederlaget ved Waterloo. Læsningen nærer Juliens lykkedrøm om at undslippe sin ydmyge baggrund gennem soldatergerningen. Allerede fra begyndelsen bliver det dog antydnet, at drømmens indhold er en illusion:

Jeg har femten francs og otte sous i sparepenge, jeg stikker af i nat; på to dage kan jeg være i Besançon [ ... ]; dér lader jeg mig hverve som soldat, og om nødvendigt tager jeg ind i Schweiz. Men så er det slut for mig med avancement og ambitioner, slut med denne skønne præstestand der fører til alt. (Stendhal 2000, s. 22)

At realisere en social opstigning fra samfundets bund til dets top iført officer-dragt er ikke længere Julien forundt; i den post-napoleonske æra er den eneste vej til avancement gennem kirken. Måske af samme grund har han på tidspunktet for disse overvejelser læst teologi i tre år. Ikke desto mindre fremkalder ambitionen om at forfølge det napoleonske ideal en stemning af fortvivlelse, der forplanter

sig i Julien: “- Åh Napoleon! Hvor sødt var det ikke på din tid at stige op på lykkens tinder [monter à la fortune, fr.] gennem krigens farer; men fejlt at forøge en ulykkelig mands lidelser!” (Stendhal 2000, s. 131) lyder Juliens udråb midtvejs i den første af romanens to dele, hvor han er endt til middagsselskab hos den skrupelløse borgerlig-liberale hr. Valenod, der har tjent en formue på at drive fattighuset i byen Verrières, hvor fortællingen udspiller sig i begyndelsen. Det franske forlæg til lykkeordet er her *fortune*, hvorved lykken knyttet til Napoleon delvis forekommer betinget af held eller tilfældighed; forestillingen om lykken som forudbestemt af skæbnen.

Til trods for ligheder mellem Pers og Juliens allertidligste lykkeforestillinger foreligger en væsentlig forskel. Disse to former for længselspræget lykke rummer nemlig forskellige tidsdimensioner. Hvor Pers længselsfulde drømmerier giver ham forhåbninger om at finde lykken andetsteds, der knytter sig til forestillinger om fremtiden, indebærer Juliens en bagudrettet længsel efter en svunden tid.

## ET PUDS AF SKÆBNEN

At Per identificerer sig med noget andet, end det han er rundet af, bliver tydeligt, da han ankommer til København for at begynde sine studier ved Polyteknisk Lærestanstalt. I hans årer bruser “Herskerblod” (Pontoppidan 1905, I, s. 60), der kræver “Plads til Højborgs ved Livets Taffel blandt Jordens frie og frelse Mænd” (smst.). Dette forstærkes, da Ivan Salomon, optændt af begejstring over Pers projekt, slår ham i hartkorn med Julius Cæsar med generalens velkendte motto: “Jeg kommer, ser, sejrer!” (Pontoppidan 1905, bd. I, s. 67). Profetien virker æggende på Pers “inderste, skjulteste Stemningsliv” (smst.). Med Juliens lykkejagt formet efter et tilsvarende forbillede, nemlig det napoleonske, belægges begge heltes færd med et skær af vilje til magt. Pers bestemmelse som verdenserobrers cementeres yderligere, da hans første velgører, hr. Neergaard, titulerer Per med det forjættede tilnavn ‘Lykke-Per’. Lidt senere erfarer vi dog, at det oprindeligt var Salomons påfund, og ifølge Neergaard ikke et “synderlig[t] vittig[t]” et af slagsen (Pontoppidan 1905, bd. I, s. 96). I modsætning til Pers senere svoger kender Neergaard menneskehjertets nykker og griller, så navnet er efter hans mening “ikke engang rigtig smigrende,” for “[e]t gammelt Ord siger jo om Lykken, at den er Daarernes Formynder. Og en ærværdig, latinsk Forfatter skrev om Heldet, at det er Fader til Sorgen” (smst.). Tilbage til de sprogfilosofiske overvejelser præsenteres ‘lykke’ og ‘held’ i citatet ganske vist som uafhængige størrelser, men ser vi på den denotative betydning af ‘lykke’ på dansk indeholder den forestillingen om skæbne, der ligesom ‘held’ overskrider menneskelig handlekraft. Med analogi til *Svinedrengen* indlægger Neergaard en advarsel mod at lade sig besnære af troen på at være særligt begunstiget af skæbnen i en affortryllet verden:

Vi er i vor Tid ikke oplærte til at omgaaes fortroligt med det eventyrlige, – det er Sagen.  
Vi befinder os ved Lykkens Bord som en Bonde ved Kongens Taffel. Naar det kommer

til Stykket, foretrækker vi alle sammen den hjemlige Vandgrød og vor Mo'ers Pandekager for alle Slaraffenlands Herligheder. (Pontoppidan 1905, bd. I, s. 97)

Scenen fungerer som et varsel om Pers tilbagetrækning til barndomslandet, der har paralleller til den præfiguration af Juliens henrettelse med guillotinen, som fremsættes ved romanens start. Under et kirkebesøg bemærker Julien et stykke papir, der meddeler henrettelsen af en herre med et fonetisk beslægtet efternavn: Louis Jenrel – Julien Sorel. I samme øjeblik mener han at kunne se blod ved siden af vievandskarret. Fortælleren kan dog berolige os med, at det er lysreflekser fra det karminrøde draperi, der dækker vinduerne, som blinker i vandoverfladen. Episoden vækker en følelse af skam hos Julien, der anråber sin vilje til magt med ordene "*til våben*" (Stendhal 2000, s. 27), hvorefter han sætter sig for at erobre den smukke borgmesterfrue de Rênal, der kommer til at besejle hans skæbne.

Fortællingernes respektive skæbnepræg anslås ligeledes på titelniveau. Hvor Pontoppidans roman bærer sin hovedpersons tilnavn som titel, udlægges Stendhals titelvalg i forskningen som et dobbeltsidet spejl af Juliens dannelsesrejse. På den ene side reflekterer titlen de to potentielle livsbaner for Julien: ønsket om at gøre militærkarriere ligesom Napoleon (titlens 'røde') og udsigten til at betjene et anseligt gejstligt embede i sit fødeland (det 'sorte') (Nelson 2015; Haig 1989; Wakefield 1984). På den anden side refererer det til roulettespillets farver som skæbnens spil, hvor tilfældigheder bestemmer livets vej (Haig 1989). Selvom Julien er spændt ud mellem to modpoler, tilhører den ene, som tidligere nævnt, hensvundne dage akkurat som Pers ambition om at vinde prinsessen og det halve kongerige, hvormed det fatalistiske billede af lykken bestyrkes.

## LYKKENS IRONISKE SKÆR

I tilfældet Julien stedfæstes den fatalistiske udlægning af skæbnen, da han udfører et skudattentat imod sin elskerinde, fru de Rênal, under en messe i landsbyens kirke. Den umiddelbare foranledning er et brev adresseret til markis de la Mole, for hvem Julien arbejder som sekretær i romanens anden halvdel. Brevet, som viser sig at være fra fru de Rênals hånd, indeholder en advarsel mod Juliens forførende og koldt beregnende adfærd i jagten på lykke. Som følge af episoden i kirken ender Julien i fængsel, hvor han dømmes til døden, som det var forudsagt. Selvom skæbnen ender med at få det sidste ord, lykkedes det faktisk Julien inden mordforsøget at gennemføre sin napoleonske handlingsplan og tilendebringe plottet, idet han var blevet tildelt en adelstitel, en militærkarriere som løjtnant i husarerne og havde udsigt til at tage markisens purunge datter, Mathilde, til ægte.

Hos Stendhal er fængslet et væsentligt litterært topos, der hjælper helten med at blive sig selv bevidst (Haig 1989; Brombert 1976). Julien indser, at hans lykkejagt har drevet ham ud i "imaginære egne" (Stendhal 2000, s. 466), som har skygget for den lykke, der hele tiden har ligget for hans fødder, i samværet med fru de Rênal og i læsningen af hans mest skattede bøger: "Han fandt en særlig glæde [bonheur,

fr.] i helt alene og uden frygt for at blive forstyrret at hengive sig helt og holdent til mindet om de lykkelige dage han før i tiden havde tilbragt i Verrières eller i Vergy” (Stendhal 2000, s. 436). Til sin hovedpersons tilsyneladende lykke har fortælleren en sidste kommentar, inden guillotinen kræver Juliens hoved: “Aldrig havde dette hoved været mere poetisk end i det øjeblik hvor det skulle falde,” konstateres det, efterfulgt af en bemærkning om, at “[a]lt foregik enkelt, sømmeligt og fra hans [Juliens] side uden nogen skabagtighed” (Stendhal 2000, 468). Selvom fortælleren synes at tilskrive Julien lykke i døden, sår den bemærkelsesværdige kynisk-ironiske tone tvivl om oprigtigheden af Juliens dannelsesrejse; om den faktisk har bekræftet noget vigtigt ved livet og lykken.

I *Lykke-Per* tillader fortællerstemmen sig også at ironisere over Pers lykkejagt ved halvvejs at lade lykkeordet optræde i gåseøjne. Det dukker første gang op, da Per overhører en samtale hos familien Salomon, hvor hans projekt diskuteres i positive vendinger. Her falder det ham selvtilfredst ind, at “Øjeblikket jo temmelig nøje stemte med hans egne gamle Beregninger” (Pontoppidan 1905, bd., II, s. 261), og sammen med forlovelsen med Jakobe, der er blevet annonceret samme aften, “var hans ‘Lykke’ beseglet” (smst.). Man kan bemærke det sammenfald, at det netop er, da Pers drøm får ny næring, at fortælleren indlægger en både demonstrativ og ironisk tone i beskrivelserne af hans lykkeforestilling. Dette gentages atter to gange på tidspunkter, der heller ikke er af helt uvæsentlig betydning for Pers udviklingshistorie. Anden gang er, da Per følger sin moders kiste tilbage til Randers-fjordens munding. I gensynet med sit barndomssted og sit lette ungdomssind udstilles selvbedraget måske?

“[F]or otte Aar siden stævnede [han] ud i Verden med et saa ungdommeligt Mod og saa sollyse Forhaabninger. [ ... ] Og han havde jo virkelig haft ‘Lykken’ med sig. Han havde jo endda vundet det Kongerige, han havde eftertraktet, og til hvis Krone han havde følt sig baaret!” (Pontoppidan 1905, bd. II, s. 333).

I alle fald fører det til, at Per drager i eksil på Kærsholm, hvor han begynder at omfavne sit ophav og blive sig sin kristendom bevidst:

“Hvor syntes alt tomt og ligegyldigt i Sammenligning med denne Følelse af at opgaa i Alskabningens moderlige Favn! Det hele jordbundne Liv – dette hæsblæsende Jag efter ‘Lykken’ – hvor blev det mærkeligt betydningsløst” (Pontoppidan 1905, bd. III, s. 50).

Med tanke på at ironimarkørerne knytter sig til hans “Lykkejagt i Eventyrets Rige” (Pontoppidan 1905, bd. II, s. 272), er Pers endelige tilbagetrækning fra verden i Vestjylland den reelle mulighed for “at lære den højeste Menneskelykke at kende: at blive sig sit eget Selv fuldt og klart bevidst” (Pontoppidan 1905, bd. III, s. 329). Men i modsætning til hr. Neergaards forudsigelse om, at denne vej er styret af tilfældige faktorer, påpeger Børge Kristiansen, at det er en “indre Magt,” og ikke ydre kræfter, som hjælper Per til at finde sin bestemmelse (Kristiansen 2003). Der er således tale om et metafysisk skæbnebegreb.

Ifølge Hansen er det i takt med Pers udvikling, at “Duften af dansk Sjæl” (Hansen, I) bliver så stærk, at den fortrænger den stendhalske impuls og bliver

‘ægte’ dansk. Hvor ironien hos Stendhal sørger for, at temaet ikke nøjagtigt er lykken i tilbagetrækningen, fordi fortællerens oprigtighed kan betvivles, tyder noget på, at det faktisk, at Per “opfylder [sin] metafysiske bestemmelse” (Kristiansen 2003), for igen at citere Kristiansen, ender med at bringe ham lykken. Dertil er det en forskel, at Juliens tilbagetrækning fra omverdenen er forudbestemt, *men* tvungen, mens Pers er forudbestemt *og* frivillig (paradokset til trods).

## LITTERATURHISTORIEN KORT GENBESØGT

Den kendsgerning, at både *Lykke-Per* og *Le Rouge et le Noir* er forankret i den konkrete, historiske virkelighed sidst og først på 1800-tallet, har indlejret dem i det samme litteraturhistoriske felt: realisme. For Pontoppidans vedkommende er hans romanværker også ofte blevet associeret med den mere radikale form for realisme, nemlig naturalisme. Anskuet fra mit analytiske udgangspunkt – lykkebegrebet – hvordan forklarer vi så den understrøm af længsel, tilbagetrækning, ironi og metafysisk sans for skæbne, der udgør indholdet, og som løber gennem begge udviklingshistorier? Fænomenerne er bredt anerkendte romantiske kendetegn, som legemliggøres i den romantiske helt i dyrkelsen af overlegne individer i konflikt med samfundet og sig selv, som det er tilfældet med Per “Cæsar” Sidenius og Julien “Napoleon” Sorel. Det fornægter sig imidlertid ikke, at romanerne tillige tegner et billede af de omvæltningensår, hvorunder de blev til. En sammenligning på baggrund af et begreb, der findes begge steder, hjælper således til at gøre opmærksom på den dobbelthed mellem realisme og metafysik, som er på spil i *Lykke-Per* og *Le Rouge et le Noir*.

## ABSTRACT

The present article examines the literary kinship between Henrik Pontoppidan and Stendhal through a study of the concept of happiness in the novels *Lykke-Per* (1905) and *Le Rouge et le Noir* (1830). Both considered realistic-naturalistic masterpieces, the article reveals an undercurrent of longing, withdrawal, irony and metaphysical interpretation of fate in the concept of happiness, which leads to a reconsideration of the novels’ embeddedness in the literary tradition of Romanticism.

*Mie Vangshardt, f. 1997, er ph.d.-stipendiat i kunsthistorie ved Universitetet i Oslo, Institutt for filosofi, ide- og kunsthistorie og klassiske språk. Hun er cand.mag. i Litteraturvidenskab fra Syddansk Universitet med speciale i fransk 1800-tals kultur.*

## LITTERATUR

Auerbach, Erich (1965 [1946]). *Mimesis. Virkelighedsgengivelsen i den vesterlandske litteratur*.

Overs. Helge Hultberg. København: Munksgaard. 257-302.

Brombert, Victor (1976). *The Romantic Prison: The French Tradition*. Princeton: Princeton Legacy Library. 62-87.

- Byron, Lord (2009 [1819]). *Don Juan*. Auckland: The Floating Press. Tilgået på [edisciplinas.usp.br](http://edisciplinas.usp.br) (27. august 2025).
- Goldsmith, Oliver (1885 [1766]). *The Vicar of Wakefield*. London: Sampson Low and Son. Tilgået på [gratuits.com](http://gratuits.com) (27. august 2025).
- Haig, Stirling (1989). *Stendhal. The Red and the Black*. Cambridge: Cambridge University Press. 14-87.
- Kofoed, Niels (1986). *Henrik Pontoppidan. Anarkismen og demokratiets tragedie*. København: C.A. Reizel.
- Melberg, Arne (1994). "Realisme i Nordeuropa", *Verdens Litteraturhistorie* (red. Hans Hertel). Bind 5. København: Gyldendal. 235.
- . (1994). "Realismens fiktion," *Verdens Litteraturhistorie* (red. Hans Hertel). Bind 5. København: Gyldendal. 119.
- Pontoppidan, Henrik (1905). *Lykke-Per*. Anden udgave. København, Kristiania: Gyldendalsk Boghandel, Nordisk Forlag.
- . (1997). *Henrik Pontoppidans Breve 1-2* (red. Carl Erik Bay og Elias Bredsdorff). København: Aschehough.
- Shakespeare, William (1960 [1599]). *King Henry V* (red. J. H. Walter). The Arden Shakespeare. London: Methuen and Co. Ltd.
- Stendhal (1961). *Le Rouge et le Noir*. Paris: Garnier.
- . (2000 [1830]). *Rødt og sort*. Overs. Lars Bonnevie. København: Gyldendal.
- . (2006 [1839]). *Klosteret i Parma*. Overs. Lars Bonnevie. København: Gyldendal.

## INTERNETKILDER

- Dictionnaire de l'Académie française* (2025 [1835]). Paris: Académie Française. Tilgået på [dictionnaire-academie.fr](http://dictionnaire-academie.fr) (26. juli 2025).
- Hansen, H.P.E. (1924). "Henrik Pontoppidan." Tilgået på [www.henrikpontoppidan.dk/text/seclit/secartikler/hansen\\_h\\_p\\_e/hp\\_1924.html](http://www.henrikpontoppidan.dk/text/seclit/secartikler/hansen_h_p_e/hp_1924.html) (27. august 2025).
- Kristiansen, Børge (2003). "Trahimur. Om frihed og skæbne hos Henrik Pontoppidan." Tilgået på [henrikpontoppidan.dk/text/seclit/secartikler/kristiansen/trahimur.html](http://henrikpontoppidan.dk/text/seclit/secartikler/kristiansen/trahimur.html) (1. oktober 2025).
- Ordbog over det danske Sprog* (2025 [1932]). København: Dansk Sprog- og Litteraturselskab. Tilgået på [ordnet.dk/ods](http://ordnet.dk/ods) (26. juli 2025).
- Pontoppidan, Henrik (2018). "Breve til H.P.E. Hansen." Tilgået på [www.henrikpontoppidan.dk/text/kilder/breve/hansen\\_h\\_p\\_e/](http://www.henrikpontoppidan.dk/text/kilder/breve/hansen_h_p_e/) (27. august 2025).